

geweest, of hij blij was op de dijk te zijn en of Leeuwenhaag echt zo sterk was. Grote-mensenarmen pakten hem op en hij herkende niet Trui die hem haar wollen schouderdoek omdeed.

‘Ge vat kou als ge zo stil blijft zitten,’ zei ze en wiegde hem in haar armen. Het voelde goed. Trui rook lekker. En ze had van die prachtige blonde krullen.

Toen ook zijn ouders met Hillebrand op de dijk waren aangekomen, dirigeerde Goesten de hele troep naar café *De Ster*. Leeuwenhaag had bij de groep kijkers rondgehangen maar had zich snel teruggetrokken naar zijn schuit. In het café was de houtkachel goed opgestookt en sloegen de dampen van de vochtige dekens. Rondom de familie dromde het halve dorp samen. Een nieuwkomer vroeg wat deze drukte op de vroege zaterdagochtend te beduiden had. Het dorp had zojuist de familie Haverak van het dak van hun boerderij gered, kreeg hij te horen. De nieuwkomer had ook het nodige te vertellen. Hij praatte zo hard dat Chrisje het zin voor zin kon volgen, al begreep hij er maar de helft van.

Het was erger dan ze dachten. Bij Brakel, Zuilichem en Aalst was het wassende water over de dijk gekomen. Bij Brakel waren daarbij tientallen huizen in de golven verzwolgen. De hele Bommelerwaard was ondergelopen: Ammerzoden, Bruchem, Driel, Rossum, het stond allemaal blank. Het had hem twee uur gekost om vanuit Bommel over de dijk naar Hurwenen te geraken. Het was hem aan te zien; zijn leren laarzen, waarin zijn ribbroek gestoken was, zaten onder de modder. Feitelijk zat de modder tot aan zijn kruis.

Goesten legde omstandig uit hoe hij met militaire precisie leiding had gegeven aan de gevaarlijke operatie. Chrisje was weer warm geworden en dronk met kleine teugjes van de hete chocola die Trui hem voorhield. Dat kregen ze anders alleen op sommige zondagen. Ma was aan het redderen met kleine Wouter, die nog steeds bij Nel op de armen zat. Hij zag zijn pa druk in gesprek met de waard van *De Ster*. ‘De huurprijs is drie rijksdaalders in de maand. Er zit een beste loop in,’ hoorde hij de waard tegen pa zeggen. Die krabde op zijn hoofd en zei dat hij erop terug zou komen.

Pa wendde zich tot Piet: ‘Loop eens hard naar ome Herman en zeg hem met een paard en wagen te komen.’ Piet griste zijn klompen voor het vuur weg, knoopte een das om en verdween over de dijk.

Chrisje had het warm gekregen. Hij had nog steeds twee truien onder zijn overjas aan en daaronder een flanellen hemd en twee wollen borstrokken. Geholpen door

Nel trok hij spullen uit. Ze hing zijn jas en een trui voor het vuur. Daar had ze Wouter te slapen gelegd. Chrisje staarde in de vlammen en zijn hoofd begon te knikkebollen. Hij vroeg zich af wat er van de konijnen in het hok in de stal geworden was.

Intussen was de pastoor binnen gekomen en bij pa en ma gaan zitten. Chrisje hoorde hem vanuit de verte zeggen dat Gods zegen vandaag op hen gerust had. De pastoor vroeg of ze onderdak hadden. Ma vertelde dat ze bij haar zwager terecht zouden kunnen. Chrisje begreep dat hij bij ome Henk en tante Gonda zou logeren. Daar gingen ze vaak op zondag na de mis op de koffie. Het was wel een eind lopen over de dijk.

'Manneke, ge zult geschrokken zijn,' klonk er ineens bij zijn oor. Hij keek op, in de ogen van mijnheer pastoor. Hij had een zwarte pet op met een grote ronde bol bovenop en op zijn neus wiebelde een grote bril. Er zat wasem op. En die neus was een reusachtige neus. Chrisje moest denken aan de suikerbieten die afgelopen najaar in de stal lagen als voer voor de beesten. Zoals bij die bieten zaten er rimpels en putjes in die neus met zwart erin. Hij schudde van nee.

'Nou, dan ben je een flinke vent. Ga morgen met pa en ma mee naar de mis om God te bedanken dat hij jullie gered heeft.' Chrisje dacht dat de schipper uit de boot in de Kil hem gered had. Die was even groot en had net zo'n baard als Onze Lieve Heer, die hij kende van de platen van zuster Benevenuta, waar hij Adam en Eva uit het paradijs jaagt. Had hij op Gods schouder gezeten?

'Eerst goed slapen, hè jong,' sprak zijn moeder. 'Die mis, dat zien we nog wel. Die kinderen zijn vanaf donderdag in de weer, mijnheer pastoor. Ik mag lijden dat ze er niets aan overhouden. We brengen ze dadelijk naar pa's zuster, Gonda, die met Henk Cornelissen is getrouwd, die wonen de kant van Rossum uit, en dan gaan ze het bed in en we zien wel, wanneer ze weer wakker worden.' Haar stem klonk scherp, Chrisje kende dat, pastoor moest oppassen.

'Rossum staat anders ook blank,' zei de pastoor.

'Dan moeten we naar Herman, Haverak zijn andere zwager,' zei ma. 'Hun boerderij staat naast de kerk, aan de dijk.' Fijn, bij Trui logeren, dichtbij in het dorp, bedacht Chrisje.

'Zaten jullie met het hele gezin opgesloten?' veranderde de pastoor van onderwerp.

'Nou, iedereen die nog thuis woont, hè? Piet en Nel, Hillebrand, Chrisje en Wouter. Trui, de oudste, die heeft een dienstje in Bommel en slaapt daar ook. En we hebben er de afgelopen jaren twee begraven ...'

De pastoor knikte. Hij opende zijn mond voor troostende woorden maar werd afgeleid door enig tumult bij de deur: twee veldwachters duwden omstanders opzij en lieten hen plaatsmaken voor burgemeester baron de Wyckersloot, die zich op de hoogte kwam laten stellen.

‘... en ge moet niet denken dat er nog nieuwe bijkomen,’ vervolgde ma, maar de pastoor slikte zijn woorden in en begaf zich naar de hoogwaardigheidsbekleder, zonder het geredde gezin verder een blik waardig te keuren. Hij liep naar de burgemeester, die in zijn wollen zwarte overjas met daaronder en zwart pak met vest, waaruit een gouden horlogeketting stak, bepaald uit de toon viel in deze ruimte vol boeren en werklieden in hun werkkleding. Hij stond midden tussen opgewonden pratende mensen. De man uit Zaltbommel had het hoogste woord. Waarom die bochten in de Waal nog steeds niet waren opgelost? Al jaren stroomde het water niet goed door, zeker als er sprake was van ijsvorming. Een ander riep dat hij menig brief naar het hoogheemraadschap had geschreven om aan te dringen om verhoging van de dijken. Maar de dijkgraaf in Bommel gaf liever grote partijen voor het huwelijk van zijn dochter dan dat hij ter vergadering ging en zaken aan de orde stelde. De belastingen stegen ieder jaar dan wel, de dijken bleven laag. De burgemeester knikte begrijpend, probeerde af en toe tegenwerpingen te maken, kon niet boven het tumult uitkomen. Ook de pastoor leverde zijn bijdrage. Hij drong zich naar voren en stond pal voor de burgemeester: de dijken waren hier in de Bommelerwaard lager, omdat er veel katholieken woonden, hier en verderop, in het land van Maas en Waal. Hierboven daarentegen, hij zwaaide met zijn vinger in onbestemde richting, in de Tielerwaard, met alleen hervormden, werd wel op hun natje en droogje gelet. Daar was de burgemeester het niet mee eens. Hij schudde zeer nadrukkelijk van nee. Met de nieuwe grondwet was er geen verschil in behandeling tussen protestanten en katholieken meer en de pastoor moest deze kwestie, treurig genoeg, niet politiek maken.

Chrisje kon die moeilijke woorden niet volgen. Hij snapte het niet goed: nu waren ze gered, niemand was verdronken en alle grote mensen maakten ruzie. Hij draaide zich om en viel in slaap.

DE KONING

Drie weken later stond Goesten om half zeven in de ochtend bij ome Herman van Geffen op de dijk in Hurwenen op de deur te bonzen. Chrisje werd er wakker van. Hij moest de familie Haverak hebben, zei de veldwachter tegen Trui, die het huis-